

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 4. у Будиму 31. Јулиа 1865. Год. VII.

Синодски предлог о србским основним школама.

(Свршетак.)

Додатак за остале школе.

1. ПРЕПАРАНДИЈА. За изображенѣ доволног броя учитеља до-
вольна є една препарандија, и међу овима є сомборска најзгод-
нија, ер є најболѣ устроена.

На нѣой се има само још катедра теоретичког и практичког
земљоделства и домоводства отворити, и плата за овог учитеља
равна осталим постоећим платама 800 ф. а. вр. наредити.

И овим учитељима имаю се додати десетогодишњи прилози
на плату по 100 ф. а. в. и пуна пензија после 30 год. службе.

Препарандски курс има се на три године разширити, па окром
наука коє се сад предаю и окром предпоменути наука о земљо-
делству и домоводству има се још и психологија са антрополо-
гиом и науком о чуваню здравља као редован предмет увести.

Одговорно управителство овог завода има се све на три
године едном од професора предати.

Сваке године има се (субвенција) помоћ од 300 фр. а. вр.
издати, да едан од професора о великом одмору по коју главнију
препарандију у и изван царевине обићи може.

Професоре препарандиє наименує митрополитско-црквени
савет.

На препарандији има се завести конвикт за све питомце,
колико их сва четир горња дистрикта: горња Угарска, Славонија,
Хрватска и Далмација потребују, и за половину питомаца за три
дойна дистрикта: Срем, Бачку и Банат.

На издржаванѣ овог конвикта имаю дотични дистрикти заедно
са свима местним и обштим школским фондovima и свима питом-
цима прилагати, за коє ће се специјалан план израдити.

Преко е нужно, да се заведе женска преиарандија, с почетка само са курсом од едне године дана, и то на едной вишой девоячкой школи, или, ако би то неможно било, да се сваке године 3 ил 4 стипендије издаю на изображенѣ учительки за женске основне школе.

2. ГИМНАСИЕ. Обе народне гимнасије Карловачка и Новосадска имаю се не само у погледу на учевни план него и у погледу на учительски положај и плату по пропису за државне гимназије устроити.

По томе се имаю наредити плате професора на нижим класама са 700 фр. на вишим класама са 800 фр. са десетогодишњим прилозима по 100 фр. и пуна пензија после 30 година службе.

Професоре ови гимнасија наименую дотични патронати, али под условом да имаю квалификацију, како е држава прописуе. А док ово немаю, сматраю се само као привремени супленти са 200 форинти мањом платом, и то само за две године дана, а онда и ту службу губе.

Оба ова института имаю право на јавност и издаванѣ матуриететскѣ сведочба чим изпуне услове, које држава прописуе.

Будући да готово сви ученици Карловачке гимнасије у Богословию прелазе, то се има учевни план на овой гимнасији тако устроити, да се неке за Богословию нуждне преднауке као редовне науке овде уведу, у колико е то можно, да се прави гимнасијални план неуквари.

На Карловачкой гимнасији постоећи конвикт има се толико разширити, да Богословия одуд доволно питомца добива.

Зарад изображеня професора за ове обе гимнасије има се една стипендија наредити.

На свима јавним ил приватним гимнасијама у држави, које већи брой србске деце походи имаю се ставити професори за науку вероисповедну и за србски език и литературу (облигатно само за ову децу) са платом од најманѣ 300 фр. а. вр. које се има полом од те деце и из дидактра, а пола из други фондова подмирити. И ови су учители обвезани годишнѣ извештае о успеху деце митрополитско-црквеном савету подносити.

3. БОГОСЛОВИЈА. За изображенѣ довољног броя свештеника довољна е една Богословия, а то е Карловачка.

За ову Богословию имаю се установити стални професори.

Ови се имаю на университетима изобразити и отуда докторате Богословие ил бар они наука донети, које ће овде предавати.

Заради тога имаю се одредити 4 ил 6 стипендија свака са 600 до 800 фр. а. вр. и имаю се избрати младићи, кои ће ићи.

Ови се имаю обвезати, да готове манускрипте донесу и да их најдале после 5 година професуре у штампу даю.

Плата ови професора € 1500 ф. а. вр. са деценалним прилозима по 250 ф. а. вр. и цела пензија после 30 год. службе.

Низ ову плату имаю им се одредити пристойна отличия.

У Богословию неприма се више питомца него колко € нужно, да се свештеничке службе попуне.

Сваки дицезан бира их из своє дицезе, и то: темишварски 8, горње и дољно карловачки по 4, бачки, вршачки и пакрачки по 3, будимски 2 сваке године, све децу бистру и смерну, и која показую вољу на чин, и шале у Карловце, да овде гимназию свршују и матурирет положи.

Уз Богословию има се удесити конвикт за све питомце из горња 4 и за половину из дојна 3 дистрикта, исто као што € код препарандиє синоменуто.

Учевни план за Богословию има св. Синод начинити.

Све науке имаю се предавати на србском єзику.

Уз Богословию има се одма завести потребна библиотека.

За изображаване професора Богословиє има се установити една стипендија.

Како се поступа с рачунаљком.

(Єдно питање за учитеље).

(Свршетак.)

О сабирању, одузимању, множењу и делену броева из особ.

IX. Растваране броя 100 на саме двойке, тройке, четворке; на саме петице, шестице, седмице, осмице и деветице може се на рачунаљки представити на два начина.

Први начин. Онемо ли да деци наочигледно покажемо само како се броеви сабирају ил. одузимају, то се онда сва зрна пре-

туру по жици на другу страну, с лева на десно, и то тако, да сва зрна едно уз друго дођу без разделяка; још их ваља пољче отиснути, да се увек чује, како звекне едно о друго. Н. П.:

4 (отисни с прве жице с десног краја 4 зрна десно на други крај жице *) и 4 (отисни још 4 зрна на првој жици на десно) есу 8, и 4 (отисни и она 2 преоставша зрна на првој жици десно и 2 зрна са друге жице опет с деснога краја на десно к ступцу) есу 12, и још 4 (отисни следећа 4 зрна са друге жице) есу 16 и још 4 (отисни и преоставша 4 зрна на другој жици) есу 20, и још 4 (отисни на трећој жици опет с десног краја 4 зрна десно к ступцу) есу 24, и још 4 (отисни још 4 зрна десно) есу 28 и тако далџ; коликогод се пута рекне „и још 4“ толико пута се отисну по 4 следећа зрна, с лева на десно тако, да зрно о зрно куцне; и по томе ће стојати зрна кад се дође сабирајући н. п. до 28 овако: 10 зрна на првој жици стојаће све едно низ друго, само не на левом него на десном крају жице уз ступац; исто тако ће стојати сви 10 зрна на другој жици, и 8 зрна на трећој. Тако иде сабирањ на рачунаљки.

Одузиманџ иде противно од тога, т. е. сва при сабирању на жицама с лева на десно потиснута зрна потискују се при одузимању натраг, с десна на лево, а незапочинџсе као при сабирању на првој жици, већ на оној последној, где е са сабирањем прекинуто; у предпоменутом случају на жици трећој, и при том се говори „од“ и „остае“ или „манџ“ и „ест“ н. п. Учитель изазове два детета, и заповеди једном да она непотребна зрна покрие (показујући на они оздо 72) и да држи покривач спреман, па чим друго изазвано дете од откривени зрна које одузме, то одма да их онај под покривач прими и да покрие, и онда заповеди овом, да започне одузимати, које овако говори и ради: н. п. 28 јабука (показујући на ово 28 зрна) манџ 4 (отисне 4 зрна на дојној жици с десна на лево; које одма покривало покрие) есу 24, или: 4 од 28 остаю 24; 24 (показујући их) манџ 4 (отисне опет 4 на лево) есу 20 (покаже их) 20 манџ 4 (отисне опет 4 са друге жице на лево) есу 16 и тако далџ, док неостане ништа.

Исто се тако отискују зрна ако е задаћа све по 2, по 3, по 4, по 5, по 6, по 7, по 8 и по 9 узимати, и то: при сабирању с

*) Речено е озго, да увек пре рада ваља сву справицу на лево нагнути, да се сва зрна на леви крај жица сабию.

лева на десно и почето озго, па терајући доле; а при одузимању отискује се с десна на лево и почиње одоздо па тера горе.

При овом раду врло је нужно да знају и да упамте деца, да како н. п. шестица и седмица број 13 дају, исто тако и сви други већи бројеви кои за единице имају 6 и 7 заједно сабрани увек онаки број даду, кои излази на 3. Н. П. 17 и 6 ест 23 (крајни број је 3). 27 и 6 ест 33, (крајни је број 3). 47 и 6=53 (опет 3) $66 + 7 = 73$, $76 + 7 = 83$ и т. д.

Док изазвано дете на овај начин зрна на рачуналки по овој ил оној задаћи десно ил лево отискује прекида га учитељ и задаје му односна разјасњавајућа питања н. п.: дете потискује само осмице говорећи: 8 и 8 ест 16, 16 и 8 ест 24, 24 и 8 ест 32 и тако даљ, а учитељ га н. п. одма код прве суме прекине и запита ово: 16 је број кой излази на 6, знашли одкуда је то? Д. Ербо кад на прву осмицу додам од друге 2 да изађе десетица, оно остане од друге осмице 6 и изнесе са оном десетицом 16, т. е. број, кой излази на 6. — Код друге суме т. е. 24, одговара исто то упитано дете: ер 6 и 8 дају број кой излази на 4 т. е. 14, а овде 24. — Код треће суме т. е. 32 одговара упитано дете: ер 4 и 8 дају једну десетицу и преостаје 2, па тако дају и већи бројеви ако имају на крају 4 и 8 ускупа узети увек онаки број, кой излази на 2, тако је и 32.

Исто се овако поступа и при одузимању, само се ради одоздо и ваља одузета зрна као и непотребна одма покрити.

Други начин. Овде се не отискују сва зрна било да их се узимљ све по 2, по 3, по 4, по 5, по 6, по 7, по 8 ил по 9 с лева на десно тако, да једно на друго дођу, него се разпису све по онолико, по колко је задано, ако двойке све по 2, ако тройке све по 3 и т. д. и стављају се на жици свако за се тако, да на жици све хрпе стоје свака за се. И овде се почињ рад на горњој жици, и ма да се може започети и десног краја, опет је бољ почети с левог, па кад су сва зрна са прве жице узета, оно се прелази на другу жицу, али не као код првог начина на онај исти крај друге жице као и код прве, него (као да би једна жица била, па само изавијана кроз ступце) пређе се на другу жицу и почне на оном крају, на ком се на првој жици свршило н. п. узимљоћи двойке или све по 2 зрна ишло би се овако:

||. и ||. = 4, и ||. = 6, и ||. = 8, и ||. = 10,
 ||. = 20, и ||. = 18, и ||. = 16, и ||. = 14, и ||. = 12,
 и ||. = 22, и ||. = 24, и ||. = 26, и ||. = 28, и ||. = 30

и тако даљ; прелазисе дакле с прве жице на другу онде, где є 10 и 12, с друге на трећу онде, где є 20 и 22, а неби се смело никако са 10 на онај крај прећи, где є 20.

Овако растуриванѣ зрна иде истина спорие и теже, него оно потискиванѣ едно на друго, као у првом начину, али є ово разговетниє и особито при множењу и деленю брѳва на рачунаљки преко нужно. Овде се нечує ни оне зевке зрнади едно о друго, ербо се овде ставља свака хрпа за се, и остављисе између хрпа празног места, да се хрпе болѣ разазнају.

Свако растваранѣ већи брѳва на задате мањѣ може се у часу представити наочигледно: треба само она по првом начину едно на друго потиснута зрна на толико хрпа растурити, колико є потребно, да се тај задати пример наочигледно на рачунаљки решен представи. Н. П. 3 у 28 иде 9 пута и преостає 1. Овде се она икона од 28 по првом начину едно на друго потиснути зрнади растури на тройке овако: 1ва жица: III. 1во тройке, III. 2о тройке, III. 3ће тройке I, 2а ,, ,, III. 4о тройке, III. 5о тройке II. 4то тройке 3а ,, ,, I. 7о тройке, III. 8о тройке, III. 9то тройке, и I преостає

При оваком растуреню броя 28, стоп свако тройке за се и тим болѣ у очи пада.

Већ на овом примеру видисе, да ниє можно сваку хрпу на истой жици подпуно представити, него се мора зрнима са следеће жице попунити, као н. п. овде на четвртом и седмом тройку; али и то схвате деца врло брзо, учитель их има само на ово пажљиве учинити, и у сваком оваком случају, као што є овде под 4 и 7, около растроєне хрпе прудићем у ваздуху као коло повући, и тим као обгрдити є.

Кадгод се дакле мора коє зрно с друге жице додати к зрнима прве, или с треће жице другой, или с четврте трећој и тако даљ, увек ваља те хрпе тим колом у ваздуху окружити.

По овом начину стављаю се зрна на рачунаљки при сваком множењу и деленю, а може се и при сабираню и одузимању, ако оћемо да ове рачуне деци наочигледно представимо.

На оба начина ваља децу у растварању стотине на све по 2, по 3, по 4, по 5, по 6, по 7, по 8 и по 9 зрна често и подуже вештбати, и кад су ово схватила, може учитель уверен бити, да є он у сва четир вида децу основно провештбао и рачунаљку овако користно употребио, како се то само даде.

По себи се разуме, да најпре децу вештбати ваља у раства-

рано мањи броева, 15, 20, 30, 40, па тек кад су ово добро схватила, и кад су схватила, како се на две жице разбине хрпе окружавају, онда им се задају већи броеви на растварањ. Н. п. Уч. Отисни 42 зрна на десну страну и разметни их на саме шестице? Дете учини по предпоменутом начину овако:

1ва жица		1ва шестица,		} 2га шестица
2га „		3ћа шестица		
3ћа „		4та шестица,		
4та „		5та шестица		
		7ма шестица.	Уч. изброј све одлучене шестице?	

Д. говори: 6 и 6 ест 12, и 6 ест 18, и 6 ест 24, и тако даљ до 42, и при том непрестано показује, а где е нужно прави у ваздуху кола. Уч. Сад одузимљи шестицу едну по едну, почни оздо, али зрна непоремети, нити их потискуј едно на друго, остави ко што стоје. Д. 42 мањ 6 ест 36, или: 6 од 42 остае 36; 36 мањ 6 ест 30 и тако даљ док не остае ништа. Уч. Колико е 2пут 6? 3пут 6? покажи на рачуналки, ил: колико има 6 ил шестица у 12, у 18, у 24, у 30, у 36, 42, (питањ свако за се) покажи на рачуналки.

При задаваню примера ваља пазити, да се изберу примери практични, из живота. При ставляню сваке поедине хрпе може учитель увек по шта на то односећи се запитати.

Задаћа е да дете растури зрна на саме седмице. Дете учини овако:

1ва жица		1ва седмица	
2га „		2га седмица,	
3ћа „		4та седмица,	
4та „		5та седмица,	
		6та седмица.	Уч. Сабери све ту стављене седмице уедно, али недирай у зрна? Дете: 7 и 7 ест 14, и 7 ест 21, и 7 ест 28, и 7 ест 35, и 7 ест 42, и показује сваку хрпу прутіћем, а растроене на две жице показује вукући прутіћем коло около њи.

Уч. Одузимљи сад од тих седмица едну по едну и показуј али у зрна недирай. Почни одоздо. Д. 42 мањ 7 ест 35; или: 7 од 42 остае 35; 35 мањ 7 ест 28, 28 мањ 7 ест 21 и тако даљ до ништа.

Уч. Сад да склопимо таблицу за множењ и делењ броева, као и оне при сабирањю и одузимањю, па изазове два детета, да

едно пише на табли, шта ћему се заповедати, а друго да показуе на рачунаљки то. Обојца раде следећу задаћу.

1	пут	7	ест	7	7	у	7	иде	1	пут
2	"	7	"	14	7	"	14	"	2	"
3	"	7	"	21	7	"	21	"	3	"
4	"	7	"	28	7	"	28	"	4	"
5	"	7	"	35	7	"	35	"	5	"
6	"	7	"	42	7	"	42	"	6	"

Сва деца нека препишу ову таблицу и нека се науче наизуст ал тако, да и преко реда запитани одговарати знају, а идуће лекције додаће се још и остало до 70 (т. е. $7 \times 7 = 49$, $8 \times 7 = 56$, $9 \times 7 = 63$, $10 \times 7 = 70$.)

Уч. Колико је дакле 6 пута 7? Д. 42. Уч. Зашто? Д. Ђрбо је 7 и 7 = 14, и 7 = 21, и 7 = 28, и 7 = 35, и 7 = 42, (прутом непрестано показује сваку поединице седмицу). Уч. Кад би теби давала мати сваки дан по 7 ора, колико би их имао за 6 дана? Д. 42. Уч. Зашто? Д. Ђрбо је 6 пута 7 = 42 (показујући на зрна). Уч. Тако је; а кад би ти дао свом брату 7 ора и сестри 7, колико би ти остало? Д. 28. Уч. Зашто? Д. Ђр кад би они ово 14 ора (показујући на рачунаљки 5у и 6у седмицу) вратили, то би опет имао 42. Уч. Кад би ти то 42 ора поделио на 6 ђака тако, да сваки еднако добије, колико би добио сваки? Д. 7, јрбо 7 у 42 иде 6 пута (показујући на све редом седмице и говорећи: една седмица, две, три и тако даљ до шест седмица). Уч. Ти добијеш 42 новца, да их све по 7 нов. поделиш сиротама, колко ће сирота моћи добити? Д. 6, јрбо 7 у 42 иде 6 пута. Уч. Преостане ли шта? Д. Ништа, јр је $6 \times 7 = 42$ и нестане ништа. Уч. Покажи то на рачунаљки. Д. Првој сироти 7 нов. (показује на 1ву седмицу), другој сироти 7 нов. (показује 2-гу седмицу) т. е. 14 нов. и т. д.

У. Смакни сва зрна уедно и разметни их на саме шестице па сабирај. Дете их растури по оном образцу како је горе стављен. Уч. Твоя је мати дала за 7 лимунова 42 нов. шта кошта 1 лимун? Д. Кошта 6 нов. Уч. Зашто? Д. Ђрбо 7 у 42 иде 6 пута. Уч. Покажи на рачунаљки и растурачи ту задаћу, да сваки увиди, колико сви лимунови коштую, колико је лимунова купљено и шта сваки кошта? Д. Мати је издала на лимунове 42 нов. (одлучујући 42 зрна; за 1 лимун 6 нов. (одлучује 6 зрна), за 2ги лимун 6 нов. (одлучује 4 зрна с прве и 2 с друге жице) и тако даљ. Уч. запамтите дакле, да 7 у 42 иде 6 пута, а 6 у 42 стои 7 пута. Реците сви то. Још едаред. И још едаред.

Истина, није довољно, да деца целу таблицу за множење и делење броева само на рачунаљки наочигледно представљено виде, него морају е баш на изузет научити; али наочигледно ово представљање одлакша наизуст учење и то врло јако, и деца целу ствар боље разумеу. Самим голим наизуст учењем без овога представљања на очи, буде цело знање њихово врло механичко. Деца морају уверена бити да е 2×7 и 7×2 увек 14, и опет није ово сасвим свеједно, које се на рачунаљки одма види, ербо се за оно мора ставити две хрпе по 7, а ово 7 хрпа по 2. Ако ко потроши сваки дан 6 петака то за 8 дана непотроши 6 пута 8, него 8 пута 6 петака, ма да е износ исти.

На оваки начин ваља деца таблицу множења и делења представити и чеље проћи.

Неке приметбе о неупутном употребљеном рачунаљке.

Неупутно е растварајући броеве на двойке, тройке, четворке и т. д. стављати хрпе једну изпод друге, место једну уз другу; Н. П. кад би ко број 42 на седмице разметнуо тако, да на првој жици узме 7, на другој 7, на трећој 7, на четвртој 7, на петој 7 и на шестој 7, а на свакој тој жици преоставша по 3 зрна да покрије. (Стави их овако). Ово зато неваља, што деца при овом растварењу хрпа немогу схватити десетица, па не науче ни десетични строй броева добро себи представити; невиде ни то, како нове десетице постају и колико зрна треба са следеће жице додати, да се допуни десетица; па онда: овде није ни можно све 10 жица са свој 100 зрна, које ускупа узето десетични строй наочиглед изчишљавају представити као једну само на 9 места пресавијену и кроз ступце провучену жицу. На тој предпоменутој неупутно стављеној икони, нека се број 42 за сва четир вида рачуна онако јасно и разговетно представити, ер се нека брзо ни при сабирању видети сума, ни при одузимању видети остатак, ни при множењу видети износак, ни при делењу сума сви делова, ербо се невиде десетице, по којима се часком све преброји и превиди.

Најбоље е дакле начин растварања оной горепоменути, по жици даље ступајући и по потрошку сви зрна прећи на следећу овде, где прва престаје, као да би онде жица пресавијена била и само један ступцем изпрекидан низ чинила.

Из свега досад реченог види се, да је рачунаљка врло
 итјждна у школи справица, да наука рачуна с малом децом осо-
 бито при почетку далеко лакше, брже и болје иде, него са цртама
 на табли, или са пругићи на десетичне снопиће повезани, или на
 пасуљу, бобу, пилцима и кољем другом, јер све ово потребује и
 потрош идалеко више времена него рачунаљка, и надају се из да-
 лека овако добро разликовати, као ово зрна на рачунаљки, зато
 и није рад на овима тако јасан као на рачунаљки.

Основне школе у Баварској.

Још у почетку овога столећа пре него што је Баварска кра-
 лјвством постала, старало се правителство, какоће школе у до-
 бар ред довести. У свакој десетини година школе су се ове на
 већи степен савршенства подизале. Године 1839 издата је знаме-
 нита наредба, којом се цркви и свештенству велики уплив у
 послове јавнога воспитанја даје, али под врховним надзором др-
 жаве. Тежња ове наредбе између осталог била је та, да се мла-
 деж обогр пола, а особито женска у духу и језику народном из-
 ображава, и да се страном француском упливу на воспитанје
 младежи, који мах у велико отео беше, на пут стане. На три го-
 дине доцније забранјено је ученје сваког страног језика у грађан-
 ским девојачким школама, а заповеђено да се ове девојчице свим
 нуждним наукама у матерњем језику уче, и у немачком, а не ту-
 ђинском духу воспитавају. Речи налога овог на наше околности
 употребљене овако би гласиле: „Србске кћери треба да буду и
 остану праве и чисте Србкиње, само ће онда моћи бити време-
 ном честите жене, врстне домаћице и добре матере. Све што је
 туђинско и страно ваља из девојачких школа удалити. Грађанки
 доста је да свој језик савршено знаде.“

Године 1848, кад се сва западна Европа узрујала, са многи
 страна захтевало се у Баварској, да се школа сасвим од цркве
 одцепи, и њојзи равноправна буде. Од тога времена консисторије
 бодрим оком мотре, да свештеници на школу својски пазе, и да
 се около њеног процветанја брижљиво труде.

Учители у Баварској сматрају се за обштинске званичнике,
 али се при свем том и државна управа о њиновом благостану много
 труди, и сиромашнијим обштинама помаже, а имућне морално на-

терусе, да плате учительске свуда повисе, и у ред доведу. Найновия државна уредба у погледу на унутрашњи станѣ школско године 1857 издата, од особите є важности, єр све што є у пређашњим уредбама доброга било, у овој є задржано и умножено, а недостатци што се у нечему одпре налазише, сад су исправљени.

Свако дете од 6—12 година у свакидашњу школу ићи мора; а од 12—16 године обвезана су момчад и девојке неделом и празником у повторну школу долазити. Осим оне младежи што се у већим школама учи, сви остали само се онда венчати, право грађанско добити и за пунолетне прогласити могу, кад покажу сведочбу, да су у неделну школу приљжно ишли.

У свакој црквеној общини мора бити барем една школа. Школу издржава политична местна община. Плата учительска по селима несме мања од 300, а по варошима од 400 бити. Осим тога прима учитель школарину од сваког детета по две крајцаре на недело. За сиромашну децу община є дужна школарину намирити. Ако се у общини пеналази никаквога фонда за издржаванѣ школе и учителя, онда се расписує на све становнике школски порез по суразмерности земаљскога данка, што га люди плаћаю. По пропису имао би на сваки 60 деце єдан учитель постављен бити, али где местне и верозаконске околности изискую, мора се и на 25 деце учитель постављати.

Врховну управу над свима школама води министарство за црквене и школске послове, коє се из министра, три министерална, два црквена, и два школска савѣтника састој. Деланѣ овога министарства простиресе на управу свию просвѣтних завода. У сваком окружю политичном (Regierungsbezirk) налазисе окружно школско званнє или школархат. Ово се састој из четири без плате части ради служећа школарха, а из свию у окружном граду и овога околицы стануюћи ректора, професора, дистриктуални и мѣстни школски надзирателя. Ови чланови школархата с правом гласа учествую у седницама окружне политичне управе, кад се год што о делу обучавања ради, ал осим тога сачиняваю они засебе под управом окружнога начелника и правителственог референта стоєћи одбор, кој се о благу школе саветує, извештає школске прегледа и с своим приметбама снабдѣва, и чрез свог повереника сваке године по 4 школска дистрикта визитирати дає.

Школски дистрикти заузимаю обично простор на коме 10—25,000 становника живе. Дистриктуални надзиратель обично є прота или други кој способен свештеник. У нѣговоу дужност

спада: пазити на спољашњи ред школски, поправљати унутрашњи станџ школе, држати контролу над местном управом школском. Сваке године има он све школе свога дистрикта походити, у њима децу испитивати, и уверити се о стану сваке поједине школе. У варошима, које стоје непосредно под средоточним правителством постоје школске комисије, које дужност дистриктуалног надзиратеља заступају.

У сваком месту, где има школе, постои местна школска управа (Lokal-Schulinspektion), која се састоји, на селима из пароха, сеоског кнеза и двојце или тројце обштинара; а у варошима из градоначелника, пароха, и неколицине одабрани магистратски саветника (обштинара). Радња местне школске управе простире се на одржанџ дисциплине у школи, на надзиранџ и савестно манипулиранџ школски земља и фондова, на чистоту и уредност школскога зграда, на школски намештај, на уредно исплаћиванџ учитеља, на подпомаганџ сиромашне деце. Под надзиранџ ове управе спадају 1во учитељи, њиови помоћници и школски служитељи. 2. Родитељи дечии, и сви житељи местни, кои ма какав уплив на школску децу имају. Сви ови морају на позив управе пред њу доћи, и по њином упутству, што се деце и дечиег воспитанја тиче, владати се. Управа има право честитог и вредног учитеља похвалити и из школског фонда награду му дати, а небрежљивога опоменути и дати му заслужени укор. Сваког месеца у први недељни дан држи се местни школски збор (Schul-Conferenz), у ком се предузимају ради извршенја прислати више налози, тужбе, одсуства дечии и други овим подобни предмети. Чланови управе имају дужност често школу надгледати, и на свршетку године извештај сачинити. Како у овима, тако и у извештаима дистриктуалног надзиратеља особито се изложити мора квалификација учитеља. Успѣх се бележи следуюћим оцџнама: отличан, врло добар, добар, довољан, недостаточан, слаб, неваљао.

Школа се сматра као државни завод, али се држава црквеним люда послужује при управи школе. Римски епископи и протестантске консисторције бдију над религиозно моралним станџм учитеља и целог школског воспитанја и ученија. Они потврђују и одобравају школске књиге, које се на науку вере и морала односе и иште се од њи миџије пре, но што ће се издати какав важан налог у погледу на школу и просвету.

(Свршите се.)

Школске вести.

НЕГА ЧЕЛЕ. Наместничтво у Венецији издало је на све кописаторије и учитеље следећи налог рад неге челе : Међу осталим струкама економије без сумње је и нега челе од велике важности, тим веће, што уз своја оба врло скупоцена производа, меда и воска кое нам даје, нешто од нас ни великога труда ни много трошка. Па баш ова струка обично се најмање пази, и највећма страда због шкољдљиви предрасуда. Због тога препоручује ово намесничтво целом свештенству и свима учитељима основни школа струку ову и меће им на срце, да се са свом ревности обраде, не само препоручујући струку ову сваком приликом у својој околини и побуђујући вољу у народу на негу челе, него и бринући се да се кошнице што већма можно умноже, и настојећи највећма о томе, да рационална вештина око држања и неге челе обштим знањем буде. А што се наокоб учитеља тиче, то се напред изјављује, да ће њиов ревностан труд око овога са великим задовољством код намесничтва примљен бити и гледаће се, да се онима, кои најбоље успеу у овом пошкоју награде даду.

У исти тај мах кад је налог овај изашао понудило се и подухватно професор правне историје са падовањског универзитета Рафаил Молин да по свима главним основним и некима простим школама ове провинције а најглавније у препарандијама кратке прелекције даде, како би учитељи и приправници у стану били, шкољдљиве предрасуде у нареду о држању кошница угушити, и научити га, како ће што већу корист од неге челе имати моћи. У своје предавању доказује, како је нега челе код стари класички народа врло распрострањена била, и врло уважавана; казује узроке, зашто се у позднија времена ово занемарило; доказује, како су ови наши предели за негу челе врло zgodни, како и ране за челу довољна има, а и како се на продају меда и воска ил ових користво употребљенје у кући сигурно рачувати може, а како притом чела скидајући цветни прах сила приноси, да се род воћака знатно множи, — и он све ово посведочава рачуном и живим примерима. За узрок, што прост народ занемарава ову струку, која му уз врло мали труд, и врло мали трошак, без икакве ризике и без жртви остали производа, врло лепу корист донети може, наводи само јединце његово досадашње неувиђанје користи и невештину, која је око ове неге нужна. Најпосле изриче своје надахње, да ће се само тим начином, помоћу мудри свештеника и учитеља најбоље ова лепа и користна економичка струка подићи моћи, која ће оне куће и она села, која се око овог заузму јако подпомоћи. Молин је започео своја предавања у Ровигу, где га публика са највећом вољом слуша, и одмах га је представничтво суседне вароши Адрије умолило, да и к' њима дође.

Државно је министарство примило ову наредбу намесничтва са највећим задовољством и изразило жељу, да се свештеници и учитељи на све стране за ово саветом и делом заузму, а особито у оним пре-

делима, кои су за ову струку најзгоднији. У местима, где се кои од учитеља са овим већ бави, неће тешко бити и друге люде за ово задобити, ал е' друге стране ваља допцие власти да учитељ на ово одушевљаваю, да им заслужне похвале даю, да њиова имена путем јавни листова на обшту хвалу и припознањѣ целога народа разгласе и т. д.

ТРГОВАЧКА ШКОЛА У ГРАЦУ. За доказ, како се свуда трговци и занатлије отимлю, да подигну школе, којима ће трговину и индустрију унапредити, служи нова академия за трговину и индустрију у Грацу. Завод овај не само да е ваљане учитељ задобио, него се и са учевном опремом као: подигнутим физикалним кабинетом, хемичком лабораторијом, збирком еспапа и др. знатно подигао, и са тога е број ученика на још едаред онолико порастао, колико е прошле године било. Школу ову подигли су њи неколико фундатора својом помоћи, коју су на неко време само обећали. Али како е школа лепо напредевати почела, њије сумњѣ, да ће се до оног времена, док ова помоћ изађе, сама своим приходима моћи обдржати.

ПОПУЛАРНОСТ НАУКА. Професори на солиградској гимнасији и реалци подузелису распросиранѣ общеполезни наука међу ондашњим грађанима и даю у овоме безплатна јавна предавања; а особито се труде и неуморнису о томе, да у публици побуде интерес за теоретичке и практичке природне науке, које су постале данас најважније и за живот најпогребније. Са ови предавања задобили су они у публици велико уваженѣ. Слава им!

НАУКА НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЕ У ФРАНЦУСКОЈ, све већма се распростире и све веће уваженѣ задобива и код простиега света. Проф. Влжовски кои е пре у паризкој конзерваторији сваке недељѣ по дваред науку ову безплатно предавао, умолѣи од многи трговачки практиканата и раденика предаг само за њи сваке недељѣ ову по њи и по сав народ особито користну науку. Исто е тако предају професори у више вароша по Француској публици безплатно сваке недељѣ у неке одређене згодне часе.

ПИТАЊА НА УЧИТЕЉСКИМ СКУПШТИНАМА. На учитељским скупштинама које су прошасте године држане претресана су највише следећа питања:

Шта се иште од добре хришћанске школе? шта такова школа све учини? како учини то?

Шта е кривица, да основна и повторна наука нема довољно успеха, и како се даље то гледом на наше околности поправити?

Како има учитељ предавати науку хришћанску да изађе отуда што ваћег успеха по децу?

Како има учитељ, кои више разреда деце има, док едан учи, остале најкористније забављати?

Треба ли задавати деци феријалне задаће и како имају те удешене бити, да од тога успеха буде?

Шта може учитељ чинити и учинити, да се недељна школа прилежније походи?

Кое су средства, да наше школе унапред пођу и у цвет дођу?

Како се има водити школски записници?

Како се има поступати са науком правописа?

Како се има изтеривати наука писмени саставака?

Како се има држати школска молитва?

Кое су рђаве последице, ако је учитељ у школи пристрасан?

Како се има старати учитељ за телесно здрављ и развијањ деце?

Од какве су користи по учитељ учитељске скупштине и састанци?

Од кое је користи недељна школа, и како може учитељ ту науку корисном учинити за живот?

Ваљали у основној школи учити децу певати народне песме, и како се има то чинити?

Шта има учитељ чинити и од чега се чувати, да га деца liebe и да ту љубав сачува?

Кое се награде и каштиге имају употребити, да се у школи одржи прописани школски зашт?

Кое су средства, да се у овом срезу подигну вођњаци и челињаци?

Коя правила има учитељ пазити давајући деци питања и како има исправљати одговоре?

Како и којима се средствима имају учити деца красопису?

Кое су узроци данашњ очевидне спољашњ и унутрашњ распуштености и развратности дечије, и којима се средствима има томе насупрот њи?

Шта се разуме под школским заштом, и којима се средствима и има одржати?

Како се има учитељ у цркви држати према деци, да онде пристойна буду?

У колико има учитељ пазити на добро владанњ деце и изван школе и цркве?

Шта може чинити учитељ, надзиратељ и старатељ школски, да деца уредно у школу долазе?

Како се има при читању читанака истеривати наука езика, да је деца основно схвате?

Шта имају чинити пароси, и учитељи да телом и душом народу огледала буду?

Којима се средствима наведу деца да пазе?

Шта имају чинити учитељи, да се код нас подигне негa свилене бубе?

Коя учевна средства потребује за науку гледаня свака основна школа? Коя од тих средства могу учитељи сами саставити, а коя се

www.unimoraю купити? Коим начином може школа пабавити новце, да та средства купи? и како се имаю та учебна средства увогребити, а како чувати?

Кое призрење мора учитељ имати на различите темпераменте дечке? Многа од ових питања била су задавана, да их код куће сваки ко се узда у се писмено изради и готово донесе у скупштини, где су читана и претресана, а друга су онде у скупштини изашла на одма и у претрес узимана.

СРБСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ. По званичном извештају. У вароши има у 1206 правосл. домова само 363 мушке и 352 женске свега само 715 за школу способне деце, и на њих 1 главна основна мушка школа са 4 класе и 4 учитеља и 1 основна женска школа само са 2 класе. Прошле год. ишло је у I. мушку школу 102, у II. 51, у III. 43, и у IV. 31, свега 227 мушке, а у I. женску школу 60 и у II. 59, свега 119 женске деце, без школе остало дакле 136 мушке и 233 женске деце. Учителима има 9 и 1 катихета од којих 7 учитеља и катихета имаю по 420 ф. а. в. а 2 салаша учитеља око 380 ф. редовне плате и 4 учит. глав. школе имаю још за учење шегрта сваки по 63 ф. а. в.

У 12 хриса салаша, којих више права компактна села изчленивају, има само 2 школе, у Буковцу и у Жарковцу. У Буковцу било је прошле год. у 122 дома 70 мушке и 75 женске деце за школу, а ишло у школу само 18 мушке и 8 женске. У Жарковцу било је у 166 домова 82 мушке и 89 женске деце за школу, а ишло само 16 мушке и 19 женске. У Жарковцу ишло дакле едва $\frac{1}{3}$, а у Буковцу едва $\frac{1}{4}$ деце! На осталим салашима нема нигде више школе, а има деце за школу способне: у Милчићу у 49 домова 28 мушке и 23 женске, свега 51; у Обзир у 48 домова 33 мушке и 23 женске, свега 56; у Шапоня 92 дома 30 мушке и 37 женске, свега 67; у Леници 30 домова 15 мушке и 15 женске, свега 30; у Чичови 55 домова, 48 мушке и 46 женске свега 94 (најбогатие децом); у Шикари 50 домова, 32 мушке и 36 женске, свега 68; у Градиници 149 домова 83 мушке и 53 женске, свега 136; у Ранчеву 96 домова 57 мушке и 44 женске, свега 101; у Билићу 116 домова, 55 мушке и 52 женске, свега 107 деце. У скупа дакле преко 700 деце за школу без школе. Знаменито је колика је разлика у броју деце према броју домова код поедини ових места.

Лист овај излази месечно дваред: сваког 15 и последњег.
Кошта заједно са додатком 4 фр. а додатак сам 1 фр. на год.

Изд. и уређује Др. Ђ. Натошевић. — Штамп. кр. уг. свеучил. печатња.

Са Додатком.

ШКОЛСКОМ ЛИСТУ

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Пастир и овце.

(Гимнастичка игра за друштво деце).

Окружи се велико коло, најмањ 30 корачаја у ширину. То је овчје коло. У њга се намеће толико камена, колико је другова, а ставе се неки ближе крају кола, неки дубљ унутри, то су овце. Онда се коцком одреди, ко ће бити пастир, и он седне у сред кола. Остали су вуци, и ови улећу у коло, да узму по једну овцу, а пастир брани и не да. Ово чини оплетеном марамом. Кога од вукова марамом удари, тај постаје пастир. На једног пастира улећу само два вука, на два пастира четир вука и тако све на сваког пастира по два вука више. Игра траје док нестане полак вукова ил оваца. Преоставше вукове морају пастири онолико пута око кола на леђи обнети, колико је он оваца однео. Који од вукова ни једне овце не однесе, тај мора пастира на леђи око кола обнети, ако се о друго шта непогоде.

Мртви мачак.

(Игра за децу у пољу.)

Окружи се повеће коло. У сред кола стави се један повећи комад артиње, то је мртви мачак. Играчи стану редом изван кола, и првом на реду вежу се очи и дадему се прут у руку, па окрећу га на крају кола триред пуштају га, да иде куд зна на мачка, и где мисли да је, да стане, и триред прutom по земљи

около себе да удари. Ако не погоди мачка дае залогу и онда се ве-
зую очи другом на реду, да исто то чини, па редом. Ко згази погама
мачка изводи се из кола, и ту поново триред окренувши се иде
да удара мачка. Ко мачка погоди, тај добива обкладу, како е на
почетку игре погођено, н. п., да га сваки, ко није погодио мачка
на леђи цело коло обнесе, или да одкупи залогу, како овај
захте. Нико несме прут по земљи вући, ни њим мачка тражити.

Елементи.

(Погађачка игра за децу.)

Сви седну у коло, и едан баца мараму на кога оће из друш-
тва па рекне едан елеменат (елементи се зову вода, ватра, земља,
ваздух,) н. п. вода; а онај, на кога е бачена марама, мора одма
казати едну животињу, која у том елементу живи; ако не уме ка-
зати или ако каже, што е већ речено, дае залогу и баца мараму
далѣ, па рекне елеменат кој оће, само не ватру, почем у њој
никоја животиња неможе живити.

Ова се игра може начинити тежа тим, ако се уговорј: да
сме бацач заискати још, да му се каже име животињ или рас-
тинњ, или, ако се погоде, да се казую само животињ еднога
реда. На крају игре одкуплюю се залоге.

Писменска задаћа.

Кое све речи можеш истерати из речи: ора, кад: 1. напред едно
писмо додаш; 2. кад натраг едно писмо додаш; 3. кад на место првог
друго ставиш; 4. кад на место последњг друго ставиш; 5. кад прво
изоставиш, а натраг едно додаш; 6. кад последњг изоставиш, а напред
едно додаш; 7. кад то исто учиниш, али натрашке читаш?

Прикривена имена.

(Погађачка игра у писменима.)

1. Потражи и паћићеш у овој врсти име еднога нашег славног генерала.
2. У овој задаћи нађи и склопи име еднога нашег славног митрополита.
3. Из ови писмена склопи име еднога нашег народног добротвора.

Рачунске игре и задаће.

1. Како ћеш начинити, кад одузмеш од осам полу, да не-остане ништа?
2. Како ћеш начинити, кад одузмеш од тринајст полу, да остане осам?
3. Како ћеш сложити бројеве 1 2 3 4 5 6 7 8 9 да изнесу управо 100?

Бук.

(Једна физикална игра.)

Узми повећу флашу, нали до пола водом, зачепи добро, узми једну од најтанђи тршчица или танку стаклену цев или камиш, пробуши чеп и задени ту трску или цев до близу дна флаше, али заглави да нимало ваздуха из флаше ни мимо чепа ни мимо цеви изаћи неможе: дуни кроз цев у флашу што већма можеш, па ако је све добро запушено, вода ће на цев тибати, и то што цев танија буде, (коју можеш озго пачним пером танио начинити), и што већма задунеш, и већу флашу измеш, то ће и дуже и далје воду бацати.

Одкуда то? То бива од тиске ваздуха. Дуванђем у флашу скуписе у њу много ваздуха, који се унутри распинје да изађе, а кад нема куд, ер је све добро запушено, он воду гнјечи и оздо на цев напољу тера.

Загонетке и загонетна питања.

1. Ко је бијо само пет дана млађи од своје матере?
2. Ко уђе у ватру црн, а изађе црвен?
3. Шта иде уза степене, а небакће?
4. Двоног седи на трону, дрпа четворног.
5. Кад га вијаш бежи од тебе, а кад бежиш, трчи за тобом.
6. Пуно чекиње ко крме, чисти прље ко бесно.
7. Живи а нема душе, чује а нема уши, говори а нема језика.
8. Чија мати није имала ни руку, ни ногу, ни главе ни очију, ни срца, ни душе.
9. Пугују четири брата: један ходи без одмора, други ждере без одмора, трећи пије без одмора, четврти звижди без одмора.
10. Ја каква сам, и остајем; ако млада, и остајем; ако стара, и остајем, имам очи, а не видим; имам уши, а нечујем; имам уста, а неједем.

II. НАУКЕ.

Пословице.

Боље сирома у поштеном, него богат у срамоти.

Боље сам бити, него са хуљама.

Боље је много знати, нег много имати.

Боље с памећу, него са снагом.

Боље на поштеном путу рамати, него на непоштеном јахати.

Боље је ваљан штедилац, нег добивалац.

Више жена у кецељи из куће изнесе, нег што муж на рас-
точени коли унесе.

Више уради перо, нег пушка.

Дужник и лажа свеједно су.

Кога на једној крађи ухвате, и на другој наћ' сумњају.

Како свој занат чуваш, тако ће и он тебе.

Ко неће да буде тец, он ће путунџија.

Како ти њиву гојиш, тако ће и она тебе.

Кад Бог кућу прокле, даде јој луда господара.

Лакше је село растећи, нег кућу стећи.

Лења младост вашљива старост.

Није сирома ко мало има, већ ко много треба.

Није срамота пасти, већ не устати.

Нико се није научен родио.

Не чини другом неправде, па неће ни теби други.

Рад и штедња обогати и просијака.

Сиротиња је највећа невоља.

Са занатом ћеш даље отићи, него с пуним товаром блага.

У мека оца неваљала деца.

Грабљиве рибе.

Туже штуку, да је прогутала буцова. Је ли то истина, што ови туже, упита сомнина. Јест господару, ево како је било: дође чиков и стане ми се привијати око уста, ја му по очима видео, како се радује. да ми буде ужина. Ти ћеш склизити ко мастан, помислим ја и одма ми поје вода на уста. Ал у онај мах кад ја зину, скочи буцов и прогута ми чикова изпред носа. Ти си ми боље дошо, нег комад сланине на

комад меса, помислим ја, па скочим и прогутам безобразног буцова. Није ли тако право? Право дакако, рече сомина, тако би учинио и ја; него сад да и мени ушура дадеш, и ово рекавши разглави вилице па прогута све скупа тужене и тужитеље. Така је правда код сви хуља.

О т а ц.

(Из науке о дужностима.)

„Поштуј оца свог и матер своју,“ то је прва заповест са обећањем: да ти благо буде, и да дуго поживиш на земљи. Св. Писмо.

Много година мора да прође, док дете до снаге дође, да може само себи набавити рану и одело и стан. Па ко се за све ово стара, док смо ми и мали и слаби за ове терете? Добри отац. Он ради и мучи се од јутра до мрака, и све што знаем и муком заради, оде највише на то, да нама неомане ране ни одела ни стана. Не престано брине се он, како ће нас одранити и воспитати, и ова брига пратига и у постелю и какад по читаве ноћи санка на уморене очи непушта. Брижан и замишљен полази на свој свакидашњи рад и брижан и замишљен враћа се с њега, а за чим се брине и шта мисли? Како ће као добар и поштен човек своју породицу одранити, њезиво стањ побольшати и своју децу сретну начинити. Неуму деце ни близо измерити, како многе и тешке бриге на срцу добра оца стоје. Не брине се он само за садашњост него још више за будућност своје деце, па сам себе запитује: шта ће бити од мои синова, шта од ћери мои, и шта имам чинити, да и они у своје доба буду добри и отлични люди. Зарад тога шалџ децу најпре у школу, купује књиге и друге школске потребе, драговолно плаћа учитеља, ер их нит уме нит има кад сам онако научити, него их вечером макар и уморен радом испитује, шта су тај дан у школи радили и учили, па колко уме помаже им и опомињ и поджиже их на прилежност у пауци и на добро владањ, и нема веће радости за њега, него кад види и кад од свакога чује, како му хвале децу, да су добра и прилежна. Та добар отац ни едан и неживи за себе него само за своје. И кад деца одрасту, па могу сама за себе радити и што им је нужно набављати, па оцу труд и бригу одлакшати, још неће он да их напусти, него још сам све терете вуче, све послове свршује, да само што више времена остане деци за школу и науку, да што више добри и користни наука за живот набаве,

ер буд год се обазре види, да се данас само са науком напредуе а без нѣ свуда пропада.

Већ є син одрастао, ал брига очина нема края. Одрастљиа деца све више и више трошка и бриге родителѣ стаю, па било да их даю на занат или на науку. Кадкад наступе зла времена, скупоћа, глад, помор, нестане заслуге или дође болест; па ко ће у таком добу да измери терет брига, што тада на добра оца навалє! И опет му сав терет буде лак, ако види да су му деца добри вешти и вредни люди изашли.

Од вас дакле децо зависи срећа и живот вашег добра оца. Слушајући га одлакшавате му теретне бриге и дужности, при- аняјући и отимљући се за својом науком подижете и у нѣму лепо и тврдо наданѣ, вештином свога рада правите му радост и понос, добрим владанѣм и животом одбияте од нѣга сваки страх за вашу будућност, а любовљу и благодарношћу даєте му утешенѣ за нѣгову старост, ер онда види, кад му руке од многа рада клону и од старости ослабе, да ће га добра деца нѣгова помагати и благодарно накнадити оно, што є он свег века за нѣи чинио. Найвеће радованѣ у нѣговој старости то є, кад види синове своє, како их као вредне и ваљане люде сав свет поштує и ува- жава, и ако кои до коєг вишег званя отличя и достојанства дође, то му є милиє и већма се радує, да є син одликаван него да є сам. Онда више нестрепи од оне старости кад неће моћи више ни за себе бринути се ни радити, ер є уверен, да нѣгова добра деца незнаю ни закою вишу ни светию дужност, него све бриге на себе примити и нѣму старом а изнемоглom колко већма могу спокойне и задовольне дане чинити, ер то є, што сваки добри син и свака добра ћи о своме добром а старом оцу непрестано на уму има.

И доиста имаю то сва добра деца на уму непрестано, али неваљала деца кадра су на свога добра оца заборавити, и има их, кои у неваљалству толико задру, да свога старога измучена и болесна оца оставе и напусте да се са сваком бедом и невольом мучи и да без помоћи пропадне; тошко той деци и нѣновој души! Нѣи ће Бог још теже казнити, него оне, кои на свою стару матер заборава, или напусте, да у невольи пропадне; па той ће се деци вршити она клетва св. писма коя каже: ко се свог оца и матере одриче безбожник є и нечастивоме друг; и она: коє очи оца и матер непоштују, те валя да орли и гаврани изклюю.

Догађај о животињама.

ПРИВРЖЕНОСТ КРАВЕ. Колико се чини марва да је глупа и немарна, опет има примера велике привржености к онима који је ране и негују, и ово се особито виђа на кржавама, које јако жале за својим добрим господарима. У Шалону имађаше едан сиромашак краву, с ком је врло благо поступао и како му сиромаштво допушташе добро држао. Дође нужда и он приморан буде краву продати. Кући је из истога места едан богат човек, где крава много бољу рану добиваше, него код онога сиромашка. Али она нехте код новога газде ништа ести него непрестано рикаше врло жалостивим гласом. Кадгод је у полје изтераше, прво одбеже старом газди, и мораше је онде сви вијати и тући, да је у полје изтерају. Ни у пољу нехтеде сад више ести као ни у кући нова господара, с тога поче од дана до дана све већма мршавити и опадати а непрестаяше рикати. Најпосле разжали се новом господару, те је врати сиромашку на поклон, где крава поче одма весело ести и сасвим себи дође.

ДОСЕТЉИВОСТ ОД КОНЈА. Бивши професор Кригер из Хале казује овај догађај: едан од мои приятеля пође на коњу кући ноћу кроз шуму. Хитећи удари главом о едну грану тако јако, да одма обнесвешћен с коња падне и као мртав остане. Коњ видећи господара да се немиче, окрене брже на траг на по сата оной кући, од куда су пошли. Кад тамо дође, али врата затворена и домаћи поспали. Он стане врата дрмати и нагама тући дотле, док се домаћин кроз прозор непромоли, и на његово највеће чудо опази коња самог, који жестоко на врати удараше. Одма се поплаши, да се није његовоме госту несрећа каква догодила, те брже се обуче и изађе. Коњ одма окрене на траг и оде предначити, а овај за њим, и дође у шуму на оно место, где још оная у несвести лежаше, те га прихвати и мало по мало опет себи доведе.

МОЛБА ОД ОВЦЕ. Едан Енглез яшећи коња полјем наиђе кроз неке гудуре а ту истрчи пред њга една овца жалостним гласом блејећи, и ужурбано около њга грчећи, а све с преда на коња скачући, као да га задржати и вратити хтеде. Њму се ово чудно учини, те сиђе с коња и пође за овцом, која одма напред оде сваки час на овога осврћући се и непрестано блејећи. Поприлично далеко од друма у гудурама застане овца и продере се мало већма, а одунд се одзове неки слаб као изнемогао још жалостни ягићни глас. На тај глас приступи овај ближе и опази ягић међу каменјем тако заглављено, да се никуд маћи немогаше. Одма он прихвати и курталише кукавно ягић, а овца скакаше од радости, час око њга, час око свога избављеног ягића, као да ван себе од радости беше и одтрчи с ягићом к стаду, које подалеко оданде едва се догледати могаше.

Войничка краина.

(Једна лекција из Историје).

1. ПОСТАНАК КРАИНЕ. Кад су Турци коначно разорили бугарско, српско и грчко царство, и кад се нису више имали никога одунд бојати, онда су почели и на ове стране нападати, да предузето плячанџ и освајањџ продуже, и да християне тамане или у робљџ одвлаче и на муамеданство присиљавају.

Томе њиновом насиљу бияху на овој страни прво изложен Банат, Срем и Славонија. Ово бияху најбогатие земљџ за плячку; гуда се бияху населили Срби, кои све богатство своје из оне страна овамо пренеше, и овде под своим деспотима и войводама а у заштити угарски краљџва бој са своим душманима наставише. Ови бияху Турцима и највећа препона у њиновом даљџм завојеваню; њи мораше разбити, да могу безбриге даљџ ићи. Овуда бияше и најпречи пут на Будим и на Беч, да и ове престолнице заузму, као и Цариград. Притоме немаше овде уз Дунав и уза Саву никој тврђи места ни многи брда и планина на сметњи.

Ал неостављаху они ни друге краеве низ Дунав и Саву на миру, ма да се тамо и с већим препонама борити имаху, а с мањџ изгледа на плячку. Непрестано упадаху они у ове стране дуж целе краине секући, плячкајући, палећи и нечувена нечовечства чинећи. Ни једна година непрође на миру, ни једно доба године небеше сигурно. Зими упадаху још чешиће нег лети, ер преко смрзли вода часком овамо прећи и натраг утећи могаху. Они долазаху овамо у великим четама, по две три и више иљада айдука, пак иљадама душа народа и небројно глава марве одвађаху. Тако пустошише ове краеве непростано.

У таквој невољи морало се и на овој страни старати за обрану. На дојне краеве Дунава пенаваљиваху Турци много, ер ердељски и каравлашки кнезови непрестано с њима шуроваху. Банатске, Сремске и Славонске краеве бранише доникле Срби под своим войволама и Деспотима. Ал горња краина стаяше без обране. Отуда се угарски краљџви највећа и страшише од Турака. Тамо је требало држати сталну непрестано на опрезу стојећу войску. То је осетио још угарски краљ Матия, зато је одпустио горњо Карловачку и Вараждинску пустињу Србима из оне страна долазећим и од турског насиља бежећим и примао их је, да овде сва права остали грађана уживају, остављајући им њинове сопствене ка-

петаневи войводе, веру и џзик, а да само тај крај од Турака бране. То беше прва войничка краина.

Исту ту нужду увиди доцније и угарски краљ Лауш II. али са своим празним џеповима немогавши плаћене войске држати принуђен буде свом шуру Фердинанду I. аустриском г. 1522 Сењ, Клицу, Крупу, Лику и друга онуда утврђена места и пределе уступити, да он те крајеве заклони од Турака. У та доба бияху оне србске насеобине поново од Турака опустошене, те Фердинанд доведе немачку посаду. Али издржаванђ ове войске коштота силне новце, и било би на дуже време целу земљу поело. Они, кои подаљ од турски граница становаху, немараху много прилагати на издржаванђ те войске, држећи, да су доваљно осигурани; а кои ближе становаху, ти немогаху тога силнога трошка издржати. То наведе владу на ту мисао, да устрои войску, која некошта много новаца, те нареди, да се војницима место новаца земљ дају, и тим их начини и војницима и земљоделцима. Тако бияху већ год 1559 ускоци устројени и насељени у Жумберку (Сихлбургу) на врх Хрвацке, те тако настане вараждинска войничка краина.

Али се овога устројства најсвојскије прихвати аустриски велики војвода Карла, кои год. 1579, град под своим именом Карловац горњи (Карлштат) основа и карлштатску войничку краину оделивши од вараждинске насели обе поново доселивши се амо Србима.

А кад оно доцније цар Рудолф г. 1597 оном славном дипломом одпусти доселеницима из оне страна данак, одма се насели ови крајеви и већма. Тада се присајузи њима и онај предео између реке Купе и Уне под именом Петрињске краине, која се све већма и већма размножаваше, док доцније год. 1696 недоби Бана за свога капетана, те се отуда и назва банска, бановска краина.

Међутим траяху у Лици и Крбави непрестане борбе између Ускока и Турака, где вечно име стекоше српски срдари и војводе Стојан Јанковић, Илија Смиљанић, Маријан Кнежевић, Дуја Ковачевић. У тим борбама немогавши Турци Ускоцима одолети најпосле сви листом из ти крајева утекну год. 1689, те тада се и тај цео предео Аустрији коначно поврати и тим се горњо карловачка краина сасвим утврди.

После карловачког мира год. 1699 буде Аустрији повраћена и Славонија, Срем и Бачка, и мудри цар Леополд добро познавајући важност войничке краине нареди, да се и ови предели

исто онако устрое, као и горња крајина. Тако постане год. 1702 и славонска, и сремска, и потиска и поморишка војничка крајина, а год. 1724 и банацка.

Доцније се предузе сталније уређење целе крајине. Царица Марија Терезија увидевши, да није нужно онолике велике просторе земаља у Славонији и Срему, Бачком и Банату за војничку крајину држати, и да би државне приходе умножила, даде год. 1746 велике комаде Славоније и Срема, а год. 1750 Бачке и Баната изсећи из војничке крајине, па их подели и присајузи дотичним жупанијама, неке стави под коморска добра или даде под спајлуке, оставивши становницима, које све Срби бияху на вољу, ко воље изселити се у крајину. Тада се изселише на две и по пљаве србски породица из Бачке и Баната, кои волише остати војници и под аустријском управом, него пасти под жупаније и спаје, и настануше се по банацкој и сремској крајини; а остали, кои се нехтеше селити, они се измолише и изкупише за слободне грађане, прво год. 1749 Сомборци и Новосађани, после год. 1751 бачки крунски дистрикт, а год. 1774 банацки кикиндски дистрикт, сваки са своје десет села.

Кад после свршенога наследног рата заповеди царица, да се све оне постојавше различите народне војске разпусте, задржа и умножи она само једине шајкаше, кои још од Деспота Змај Вука Бранковића устројени небројне услуге и у турским и у осталим ратовима чинише, и кои после смрти од Деспота црног Јована из Сегедина Тисом па горе уз Дунав кроз многе опасности пробивши се у Коморан дођу и онде све до год. 1763 остану, а тада на царичину заповест у Бачку дођу и онде низ Дунав и низ ушће Тисе настанући буду.

2. ДОМАЊИ ЖИВОТ КРАЈШНИКА. Како сви Славени од порекла свог, тако живе и крајшници у задругама. Иманје недеље синови, ниту се по смрти оца разилазе из куће, него остају сви на једном огњишту, па тако има кућа, где по 20 ожењени глава са својим породицама сви скупа живе и једну својту ил племе из-чињавају.

Сви скупа изберу себи једнога између мушки глава, ког за најприкладнији држе за старешину, па тога сви као оца слушају и њему се као господару покоравашу. Његова је дужност у договору са осталима наређивати, шта ће ко радити, на кои ће домаћи ил пољски посао ко ићи, шта ће се од ране ил живади и осталога за кућу задржати, а шта продати; његова је дужност све шта ко кући прибави чувати и кад треба издати, другове из-

платити, а постаратисе за довољно ране и одеда, ленѣ на посотерати и за неваљалство свакога свог каштиговати.

Исто се тако избере између жена една за газдарицу, старешицу, пак та раздае послове женама, наређуе која ће хлеб месити и пећи, која ела готовити, живад и живину надгледати, која ће ткати, кроити и друго. Старешина и старешица старајусе, да све на своје време урађено буде, да се на време у цркву ходи, и да е слога и љубав међу дружином и добар ред у целој кући.

При елу су сви заедно, само где е дружина врло велика, ту еду најпре люди сами, после жене, најпосле деца. У главној кући седи само старешина са својом породицом, а сви остали женѣни парови имају своје оделене одае, ваяте, а само су зими, где их није много, сви ускупа.

Што сви заеднице завреде то е заедничко добро целе дружине; а што ко на самце завреди, припада дружини само док се обште потребе подмире, на што претиче, то е онога самог, ко е завредио. Ништа се несме продати без знања свију; исто се тако несму ни дугови правити, без знања свију.

Тай задружни живот најбољи е знак, како е то миран и добар народ. Ту се поштую старији више него у други народа, и сами се међу собом већма љубе него други. Старце и старце пазе као светињу, и деца су својим стариима врло покорна и и љубе их.

Обичај тичући се вере има ту и више и лепше, него у други народа: при крштеноу, венчаваню, сарањиваню, споминяню мртвих. Исто тако има обичај тичући се домаћега и пољског живота много и краси, све основано на задруги и задружном животу. Али највећма е на гласу гостопримство и гостољубност. Сваки странац прима се драго и љубавно. Госту се дае најлепша соба и највећа част, при којој обично само старешина седи и госта разговара.

(Свршиће се.)

О човеку.

(Из Антропологије).

Човек е по Св. Писму најотличнији од и сви створенија; он е по облику и по подобљу Божијему створен. А како е и Богом одређен, да господари над земљом и над свем, што се на земљи находи, то е он круна створенију и цар на земљи.

По својем телу спада он међу земаљска створења, ер му е тело од земљ и опет ће у земљу, а душом е извишен над њи, и Божијега порекла.

Нђгова е прва дужност старатисе за своје душевно благо и спасењ, али уедно с тима иду и дужности које се тела тичу и које не сме занемарити, ако ће да своје телесно и душевно здрављ сачува и да своје душевне и телесне снаге и даре у десно употреби. Зато е бар овлашно познаванљ самога себе у ове обе стране, познаванљ свога телесног и душевног створа врло главна и врло користна наука. Ту науку ћемо само укратко овде да прођемо.

I. О створу тела.

1. Спољашњи облик. Човечје е тело најкраснија зграда; нема јој равне, ни спољашњом лепотом, ни унутрашњим строем и снагама. Оно е склопљено из многостручни удова, који сваки своје определенљ има, и сваки своју дужност вршити мора, да се може живот и здрављ одржити. Найпре ћемо га с поля да прегледамо.

Најглавнији су спољашњи уди: глава, труп, руке и ноге.

Глава е најмањи али најврстнији део. На њој и у њој смештену се све најглавније душевне справе: очи, уши, нос, џзик и мозак, у ком стануе онај невидљиви дух човек, са својом свести и слободном вољом, својом големом памети, најбистријим разумом, божасвеним умом и свима онима светим осећањма, што их Бог само нђму своје любимцу даде. Са тога е глава најврстнији део тела и стои озго, на првом месту, где круни и цару пристои.

Горња и стражнија страна главе: теме и затемак косом е обрасло, која чува главу од зиме и жеге, од ветра и кише, и од сваке стеге и позледе, рад чеда и јно чувати ваља. Ђелава е глава изложена многим незгодама. Али косу ваља и као украс главе пазити, коју е сам Бог и на то одредно.

Предња страна главе лице е. На лицу се позна радост и жалост, брига, гњѣв, стид, понос и многа друга душевна осећања, потрес и немири. Зато се и држи лице за издалицу и огледало душе и огледало нђзине красоте и благородства, као што и Св. Писмо вели: мудрост човечја обасјава му и лице. Али и чистоћа и нечистоћа, здрављ и многе телесне болести на лицу се виде и познају.

Труп е средњи и највећи део тела, снага тела. У нђму су смештене све за телесни живот нуждне справе. Труп е на трое поделљ: врат, груди и трбу.

Врат е споя трупa с главом. Он е најмањи и споља најтањи, а унутри најзаплетенији трупов део. Спреда се види као јабука нека, то е гротло: иза гротла стои еднијак, иза еднијака вратне кости; а свуда околу ових меса и небројне жиле и живци, све справе важне за живот, зато е свако стезањ и позлеђењ врата опасно.

Изпод врата стоје широке и снажне груди, трупова снага, кивот и храмина најблагороднији справа за живот. У грудима стоје беле цигернице и срце, справе за предисањ и за крвоток. Споља и с' преда на грудима стоје обе сисе, два млечна ибричића, као тиквице, са својим сисцима, брадавицама; то су судови и самотоци млека прве и најслађе

матерић ране. Са стране стоје пазуха, два лагунца, хранилице ручни жила и живаца. Натраг стоје за ношњу терета и за одморлежанџ удешена леђа, а вр њих плећа, грудни штитови и оклопи, и уједно тврђаве руку.

Изпод груди стоји мек и пуан дробова трбу, то је права куйна. У њбу су смештене све справе и судови за сваривањ сла и за пречишћавањ ране. Споља и спреда стоје мали угнутак, лажичица, ту се деле груди и трбу. На среди стоји пупак, знак рођења човечиња од матере. Доле је крило. Трбу је са стране изпод ребра најслабији, с тога се зову та места слабинне. Оне су и кайвредовније по оне, кои далкове имају. Изпод слабина стоје широки и јаки кукови, крила и оклопи трбуа и трупа оздо, а уједно и тврђаве ногу. Натраг стоје крстине, а сасвим доле и натраг забачена су превња ушћа, као олуци и изпусти те телесне куйне.

Ноге су справе узправнога и поноснога стояња и хода людског. Оне су станива и носивоци целога тела, зато и јесу подуже и снажне. И ноге су на троје поделјне: бут, голан и стопу.

Бут је горњи и најјачи део ноге, снага ноге. Он је главом у куку а кореном у колесу углавђи.

Голан је средњи део ноге између бута и стопе. Голан је спреда гола кожа и кост, отуда и име, а натраг стоје снажни листови, то су играчи и скакачи.

Крајњи део ноге, њзина подлога, то је стопа. Она је у човека пошпра, да је сигурнија, а пуна на зглавкове споени чланчића, да је свиткија. Лицем ил стременом је голија и сувља као и голан, а табаном правом подлогом је дебла, мекша и гибкија, рад мекшег хода и стајања. На крају стопе стоје пет кратки стиснути чланкави прстију, рад мекшега чаровнијега хода; ал у источној Индији, где люди нестежу стопе обућом, могу и ножне прсте размицати и различне послове свршивати: швачи држе ногама шав; а било је люди без руку рођени или кои су несрећом ручне прсте изгубили, пак су научили ногама свлачити и облачити се, ести и шити, иглом шити, неки и писати и рисати и најлепше иконе ножним прстима правити.

Озго на трупу стоје руке. То су справе за рад и обрану, па за слободу и господарство човечије. И рука је по троје поделјна: раме, лакат и шаку.

Раје (мишца) је горњи и најслободнији део руке и њзина снага. Главом је сглавђија са плећем, а кореном са лактом.

Лакат је средњи део руке, између рамена и шаке, и сглавђији је главом са раменом, а кореном са шаком.

На лакту стоји као на држалу укоренђија дивна людска шака, најмањи али најврстнији део руке. Шака је алат над алатима. Она је справа за све людске вештине и умешности, најокретнија и на сваку послугу увек готова служавка души. Са свои крачићи, то пет нееднаки, на све стране савитни подужи и врло осетљиви прстију удешена је она за све можлије послове и радиђ. Шака је најзгоднији алат за ватањ и држањ, за пливањ и пужањ, за згртањ и разгртањ, за пипањ и ударањ, за мерењ и брояњ, немима и за говор, и ко би оне небројне вештине и занате изброја, што их люди са тима своима тако незнат-

ним чинећима се шакама и прстима свршую. Човек најслабији од сви животнија и без икаква оружја на свет долазећи своим разумом али помоћу ови малецки шака држи владу и господарево над најлошим зверовима и најсиловитним светским снагама.

(Продужиће се.)

Свилена лептирица.

У Азији у источној Индији има гусеница од једне на очима врло незнатне лептирице, која кад се завия опреде чауру од једне једине али по 1000 стопа дугачке сјајне и меке жице, која је далеко јача од куделне и ланене или ма које друге ткачке жице, то је свилена жица. Још у најстарија времена опазили су Кинези (Хинези) да се та жица лако сновати и у најлепше платно ткати даде, пак још на 2700 год. пре Хр. донесу семе у своју земљу и узму ову гусеницу у велико неговати, и свилу ткати и продавати, пак силно овим богатити се, јер чак 300 г. пос. Хр. била је свила још тако скупа, да је за 1 ђ свиле 1 ђ злата давана, и више је се тражило него што се наћи могло.

Да би се што више света прихватило ове врло користне струке рада узму саме царице у свом двору са својим дворкињама гусеницу ранити, чауру одвијати и свилу ткати за пример осталом свету, и као што кинези царевни негу њива и вртова до најлепшег савршенства само тим доведоше, што сами на њиви и у врту радише, тако се царице заузеше око неге свилене гусенице, те тако народ листом око овога приносу и свилоделства изађе извором богатства за сву земљу. А да би ова тајна само у њи остала, забране законом, да се нико за главу не усуди семе од ове лептирице изван земље износити и тајну свилоделства издавати, те тако преко 3000 год. дана бяху они једини, који целому свету свилу продаваху. Тек на 500 год. пос. Хр. изађе за руком двојици грчки калуђера у шуљпим штакама семе од ове лептирице крадом из ове земље изнети и у Цариград донети, где сретно за руком пође гусеницу неговати и свилу ткати. И код Грка прихватише се царице и прве госпође овога рада и сачуваше тајну преко 700 год. дана. Тек у XII-ом столећу прихватише се овога и Италијанци, а пре 200 год. и Французи, па онда и Немци и остали, и код свију предначише кнежеви и кнегинје, садећи дудове у милионе и одушевљавајући свој народ примером и наградама на негу ове користне гусенице, а шалоући о свом

како и државном трошку способне люде у оне земљ, где свило-
делство у најлепшем цвету бияше, да виде и да науче шта и
како се то ради. Тако постаде овај незнатни црвак благословом
людства, што данас милионе вредни руку забавља, њима лаку и
лепу заслугу дае и силно богатство доноси.

Лептирица е ова средић величине, 1" дугачка и са разши-
реним крилма 1¼" широка, жућкато-бела, има поширу мрку пругу
преко горњи крила и има црноперасте пишке, брке. Повећа и
трбушатија женка снесе како се из своје свилене кућице (коконга)
извуче по 4 до 5 сто меки јаца, која одма стврдну, то е семе.
Јајца су ситна ко проја и тако лака, да их по 20,000 на 1 лот
иде. Најпре су жућкаста, после потамне, најпоследо дођу модроси-
ва и то су здрава, а неваљала остану бела и жута.

На топлоти од 16 до 20 обични степени излегу се за 4 до
8 дана из тога семена ситни црноглави и вунасти црвићи, кои
мало по мало све белји биваю, чудо много еду и чудо расту;
побду сваки дан дваред онолико колики су сами, нарасту за оно
30 дана са едва видљивог црвка до 2½" величине и буду 9500
пута тежи него што су били, кад су се излегли. Ранесе само
листом белог дуда, зато се у пролеће кад дуд крене ставља и
семе на топло место да се црви излегу. За оно 30 до 40 дана
века меняю кожу 4 пута од прилике свако 7 дана. Ако е довољно
ране и умерено топлоте иде све по неки дан брже; а другчије по
наки дан спорие. Већ дан пре него што ће кожу свлачити стане
машћ ести, буде тежа и ленија као санана а све главу у вис дижући,
док се тако и неукочи, и онда тако као у неком сну остане по
24 до 30 и више сати; а после се почне опет будити, и онда
најпре кожу свлачити па затим поново још халавије ести, као да
накнади оно што е дангубила. Воли топлоту, сувоћу и чист ваз-
дух, и ово су три најглавнија условља за приянћ. Кад се свлачи
онда е највредљивија на влагу и зиму, али и на сувишну вру-
ћину, а ни прстима е дирати неваля. После четвртог преобука еде
највише и нарасте највећма, па онда на едаред престане ести и
што донде увек као залеплјена с листа немакне се, сад се протумара
там амо све сваки час главу у вис дижући. Тада јој е тако пун
трбу, да на светлост гледана чисто се провиди од дебљине, а
бела е и мека као тесто, тада е зрела за предиво. У трбуу низ
црево има две повелике кесе и у њима густе бале, то е свилене
материја. Ове су кесе тада тако препуниће, да гусеницу узне-
мирую, зато тумара и тражи згодно место, да се овога терета
опрости. Најрадје мили у вис, а кад е згодно место нашла гран-
чице, пруже, иверћ пл мреже, а она онда на оне две мале ру-

нице ниже уста пушта те бале као две жице, отуда е жица дво- струка, али их у исти мах и заједно упреда. Найпре разапне неке жице као ограду, па онда у тој преде праву чауру, и ово ради 3 до 5 дана. Чаура е као голубије јае велика, у полу краћа од гусенице; у мужака е мало мања, шљаста и на среди пояса, у женке већа и округлија. Од гусеница са жутим стражњим ногама буду чауре жуте, а од они са белим ногама беле. Кадкад се до- годи да јаа гусеница уплете собом слабију, и онда у нутри обе вреду па изађе двојак чаура као оно двојак шљива, кад две шљиве срасту. Свака чаура има 3 свилене као поставе, спољашња е заплетена као од кучина, изпод нѣ е она права свилена жица по 8 до 12 стотина стопа дугачка и лепо намотана, а изнутра е по- стављена чаура још неком разчешљаном свиленом вуницом да е мекше лежати. Ни ова вуница ни она споља не дају се сновати и само се за лошије свилене ткаве употребљуе.

У чаури лежи гусеница по неколико дана као мртва, нај- после се у лептирицу претвори, а то буде около 20-ог дана, која тада са неком из уста едком водом чауру оквасивши прогризе и извуче се. Овако прогрижена чаура не вреди много, ербо е сва она свилена жица изирекидана. Зато се гусенице у чаури убијаю, да е непрогризу, и то се чини 10-и до 12-и дан после запреде- ња, ставивши их и подржећи у врелой пећи или на врелой пари, док год се чуе у нутри пуккарања, кое по разлики топлоте трае по неколико минута до пун сат и више. А остави се само онолико чаура, да их лептири прогризу колико ком треба да семена увати. За ватанѣ семена ваља одлучити беле чауре за се, а жуте за се, да се лептири неизмешаю и да се тим чистие семе добие за леп- ну белу и деншу жуту свилу. *)

Од 1 ђ добри чаура добие се до 3 лота семена или на 60000 зрна, али су редко сва добра, зато се обично рачуна од 1 ђ чау- ра 2 лота семена, са 40000 јаа. За израненѣ оволико гусеница треба до 100 дрва дудова, а добие се до 100 ђ чаура, и од њи по 8, 10 и до 12 ђ чисте свиле, али ако ние доволно ране и ние доволно добре неге, а оно кадкад едва 3 ђ чисте свиле изађе.

*) Ваљало би да покуша сваки ђак само две три гусенице ранити, кое лако може, па да сав овај знаменити живот свилене лептирице пажљиво пропрати, а имаће пуно забаве с њима и сила радовања, гледећи их како еду и расте, како спаваю и кошулю свлаче, како се запредаю и како лептирима изађу и јаа песу.

Лист овај излази сваког месеца едаред; кошта 1 фр. на год.